

NIUWSBRIEF DE DUURZAME BIJ

December 2018

In deze eerste en tegelijk ook laatste nieuwsbrief van 2018 doen wij verslag van een aantal activiteiten van De Duurzame Bij (DDB) in 2018. Ook melden wij plannen voorzien voor 2019.

Voor het uitgestippelde beleid en de realisatie daarvan zie *Realisatie plannen 2018 en beleid 2019*.

In 2018 is het bevruchtingsstation op de Neeltje Jans weer ingezet voor de teelt van raszuivere varroaresistente zwarte koninginnen. Ook in 2019 zal DDB weer gebruik gaan maken van Neeltje Jans. Lees meer onder *Bevruchtingsstation Neeltje Jans*.

Belangrijk voor de toekomst van de zwarte bij in Nederland was de bijeenkomst die DDB op 24 november jl. organiseerde in Austerlitz. Zie *Overleg 24 november 2018*.

Op het vlak van PR is DDB een aantal malen in beeld geweest. Zie daarvoor *PR-activiteiten*.

Het testen van volken op varroaresistentie is in 2018 voortgezet. De resultaten zijn kort samengevat onder *Testen op varroaresistentie*.

1. Realisatie plannen 2018 en beleid 2019

1.1. 2018

In 2018 heeft DDB het beleid voortgezet zoals dat is uitgezet in 2016 met betrekking tot het werken met de Texelse zwarte bij. De voorwaarden voor plaatsing van bevruchtingsvolkjes op bevruchtingsstation Neeltje Jans zijn enigszins aangepast: zie <http://www.duurzamebij.nl/neeltje-jans-2018>.

DDB heeft veel aandacht besteed aan het zoeken naar nauwere samenwerking met andere organisaties die zich bezighouden met de zwarte bij en varroaresistentie. Bijvoorbeeld door gezamenlijke overlarfessies, overleg met de Texelse imkers en het overleg in Austerlitz op 24 november met verschillende in de zwarte bij geïnteresseerde partijen.

1.2. 2019

DDB wil ook in 2019 imkers interesseren om op hun eigen stand de meest varroaresistente bijenvolken te selecteren. Daartoe zal een oproep in Bijenhouden worden geplaatst. Mede gezien de geplande nauwere samenwerking tussen diverse groepen die het behoud en de verbetering van de zwarte bij beogen (zie *Overleg 24 november 2018*) is de verwachting dat in 2019 een grotere groep imkers niet (meer) zal gaan bestrijden tegen varroa. Plannen voor het opzetten van een overkoepelende organisatie voor het behoud van de zwarte bij in Nederland zullen door een recent in het leven geroepen werkgroep nader worden uitgewerkt.

2. Bevruchtingsstation Neeltje Jans

2.1. Verslag 2018

Het bestuur van DDB plaatst geselecteerde darrenvolken op het bevruchtingsstation Neeltje Jans. Ook in 2018 konden imkers hier hun bevruchtungskastjes tijdens twee bevruchtingsperiodes van drie weken plaatsen. Hiervan hebben 6 imkers gebruik gemaakt, met in totaal 48 bevruchtungskastjes. Het bevruchtingspercentage van de eerste periode was, geholpen door het gunstige weer, 85%. Het percentage tijdens de tweede periode lag aanmerkelijk lager: 57%, meer in lijn met het langjarige gemiddelde voor

Neeltje Jans. Er was dit jaar veel dracht van liguster, distel en heggerank. Tijdens de tweede periode bloeide ook veel Sedum. De mate van raszuiverheid van de bevruchte moeren moet in

de lente van 2019 nog worden bepaald. Voor meer informatie zie <http://www.duurzamebij.nl/uncategorized/teeltverslag-2018/>.

Daarnaast zijn bij wijze van experiment ook bevruchtingsvolkjes geplaatst op het bevruchtingsstation van 't Landras in het Leuvenumse Bos (nabij Elspeet op de Veluwe) en in Tersoal (Friesland) bij Romée van der Zee.

Bij enkele nakomelingen van de in het Leuvenumse Bos bevruchte koninginnen zijn gele bandjes gesignaleerd. Een positieve verrassing was dat de volken in dit heide-/bosgebied in deze periode toch met stuifmeel binnenkwamen. De darrenvolken zijn in ieder geval niet slechter thuisgekomen dan ze erheen gegaan zijn.

Het bevruchtingsstation in Tersoal is bezocht met 15 jonge moeren, alle van Henk Kok.

2.2. Plannen 2019

Ook in 2019 zal DDB weer een bevruchtingsstation inrichten op Neeltje Jans. Aanmelden van het aantal bevruchtungskastjes kan via e-mail aan info@duurzamebij.nl, uiterlijk 1 maand voorafgaande aan de eerste week van de bevruchtingsperiode. De kosten voor plaatsing waren in 2018 € 5 per kastje.

Het aantal periodes, het bijbehorende schema, plaatsingsvoorwaarden en kosten voor 2019 zullen op de website van DDB bekend worden gemaakt.

Let op: alleen bevruchtungskastjes voorzien van een darrenrooster zullen worden geaccepteerd!

De inschrijving is definitief na ontvangst van de betaling. Vanwege de te verwachten belangstelling zal het bestuur van DDB een keuze maken als het aantal meldingen de draagkracht van het station overstijgt.

Imkers die telresultaten hebben aangeleverd krijgen voorrang boven imkers die dit niet hebben gedaan. Imkers met koninginnen zonder telresultaten zijn dus niet zeker van plaatsing.

3. Overleg 24 november 2018

Op 24 november jl. vond in Austerlitz een bijeenkomst plaats georganiseerd door De Duurzame Bij onder de titel *Hoe gaan we verder met de zwarte bij?*

Uitgenodigd waren partijen uit Nederland en België die op de een of andere wijze betrokken zijn bij het behoud van de zwarte bij. In totaal waren er 34 deelnemers, die informatie over hun activiteiten en hun zienswijze deelden met de aanwezigen. De insteek was te komen tot een nauwere samenwerking en meer uitwisseling tussen de verschillende groepen.

Tijdens deze dag kregen de verschillende groepen uitgebreid de gelegenheid om hun activiteiten en uitgangspunten te presenteren. De middagsessie was gewijd aan een discussie over de toekomst van de zwarte bij. Er was een grote gelijkgestemdheid over de noodzaak tot meer samenwerking, gegeven de beperkte beschikbare middelen en de vaak gedeeltelijk overlappende doelstellingen.

In de komende maanden gaan een aantal werkgroepen de plannen nader uitwerken. Aandachtspunten zijn: 1. Organisatievorm. 2. Koninginnenteelt. 3. Protocol voor vaststelling van raszuiverheid. 4. Communicatie. Daarnaast zal een werkgroep over morfologische kenmerken meetprotocollen gaan opstellen zodat eenduidige uitkomsten van de metingen verkregen worden. Een teeltwerkgroep zal de selectie van darrenvolken voor Neeltje Jans gaan uitvoeren. Deze groep controleert ook de aangeleverde onbevruchte koninginnen. Er zal een online teeltboek worden ontworpen waarin de gegevens van op Neeltje Jans bevruchte koninginnen zullen worden opgeslagen. Tenslotte zal een werkgroep communicatie zich gaan bezighouden met de wijze waarop informatie over zwarte, varroaresistente bijen zal gaan worden verspreid.

Wij hopen in een volgende nieuwsbrief in de lente van 2019 nader verslag over de voortgang van het proces te kunnen doen.

Het volledige rapport over de dag is te lezen op:

http://www.duurzamebij.nl/wp-content/uploads/2018/12/VerslagBijeenkomstDDB_24-11-18_v2.pdf.

4. PR-activiteiten

DDB probeert haar zienswijze meer onder de aandacht van imkers te brengen via intensievere PR. Behalve versterkte aanwezigheid in de geschreven pers en op het internet blijkt dit ook uit het grote aantal presentaties dat in 2018 gegeven is.

4.1. SICAMM

Tijdens de SICAMM conferentie van 12 tot 15 juli 2018 in Helsinki is DDB voorzitter Marleen Boerjan gekozen tot de nieuwe voorzitter van SICAMM. SICAMM is de *Societas Internationalis pro Conservazione Apis melliferae melliferae*. Vanuit deze positie zal de zwarte bij beleidsmatig krachtiger kunnen worden ondersteund op Europees niveau. Met deze benoeming is de betrokkenheid van DDB met de zwarte bij als uitgangsmateriaal voor de selectie op varroaresistentie nadrukkelijk over het voetlicht gebracht.

De activiteiten van SICAMM zijn vooral gericht op de bescherming van de zwarte bij (*Apis mellifera mellifera*). SICAMM organiseert elke twee jaar een congres waar imkers en wetenschappers bij elkaar komen om informatie en resultaten van onderzoek aan de zwarte bij te delen, inclusief de relatie tussen het bijenvolk en varroatolerantie. Tijdens het congres wordt ook besproken hoe de zwarte bij op Europees niveau beschermd kan worden.

4.2. In de pers

Een artikel onder de titel *De zwarte bij, oude bekende, nieuwe liefde?* is verschenen in Bijenhouden nr. 6 (december 2018). Het werk van Egbert Touw aan kleine cellen en het verband daartussen en het optreden van varroa in volken zal in 2019 worden voortgezet. Een artikel in Bijenhouden over dit onderwerp staat op stapel. Een artikel over de historie van DDB sinds haar oprichting in 2001 is in voorbereiding.

4.3. Website

De website www.duurzamebij.nl is aan het eind van 2018 ondergebracht bij een nieuwe provider. Bij die gelegenheid is ook de opmaak van de pagina's aangepast. De online invoer van telgegevens, die tot dusverre via www.rfibee.nl verliep, zal begin 2019 worden ondergebracht op de website van DDB. Let op: de online opslag van de telgegevens is niet mogelijk!

4.4. Presentaties

In 2018 heeft DDB bestuurslid een aantal presentaties van het werk van DDB verzorgd:

- SICAMM conferentie (Marleen Boerjan): *'Natural selection of varroa tolerant black bee colonies in the Netherlands'*.
- Buckfast belangen verenigd in 's-Heerenberg (Henk Kok).
- Vereniging Schagen (Henk Kok).
- BHV Kromme Rijn Lek en IJssel (Henk Kok).
- Bijeenkomst Beebreed.nl in Wageningen (Henk Kok).

Voor begin 2019 staan nog een aantal presentaties gepland:

- Bijenvereniging Vleuten (Henk Kok).
- Imkercafé bij Robert Schuurman (Henk Kok).

5. Testen op varroaresistentie

Het regelmatig tellen van de mijtval over een periode van 90 dagen staat centraal in de aanpak van DDB. Het is een eenvoudige methode die een goed uitgangspunt vormt om te selecteren op varroaresistentie. Als een volk tijdens de voorjaarsmaanden en de vroege zomer (vóór het zwermen) weinig groei in de mijtval/dag vertoont, is dit een indicatie voor een zekere mate aan resistentie.

De tot dusverre gehanteerde kleinstekwadratenmethode voor de berekening van de groeicurves van de

mijtenpopulatie blijkt in de praktijk onvoldoende nauwkeurig de werkelijkheid te beschrijven. Vanaf 2016 heeft Henk Kok daarom een verbeterde berekeningsmethode ontwikkeld, die overigens net als de bestaande methode in Excel werkt en nu 3 jaar in gebruik is. Dit spreadsheetmodel is lastig te hanteren aangezien een vijftal initiële waarden naast de telgegevens moet worden ingevoerd door de gebruiker voordat de groeicurves kunnen worden berekend en de curves over de meetgegevens kunnen worden getekend.

Naomi van den Berg, student aan de WUR, heeft voor haar afstudeeropdracht gebruik gemaakt van de nieuwe berekeningsmethode voor het maken van groeicurves van de mijtval van 80 volken in de proef 'Samen imkeren', die sinds 2017 loopt bij Bijen@WUR en waaraan de DDB met 12 volken deelneemt.

Dit tweede spreadsheetmodel is door Naomi geprogrammeerd in R. Hierdoor is het mogelijk geworden om de berekeningsmethode beschikbaar te maken voor iedere gebruiker. Op dit moment wordt het programma door DDB getest.